

PROGRESUL

Abonamentul:

pe un an 8 cor., pe jumătate de an 4 cor.
Pentru România și străinătate anual 10 cor.

Foae social-culturală. Apare în fiecare Sîmbătă.

Redacția și Administrația Nr. 817.
Telefon Nr. 36.

Simptome îngrijitoare.

Un articol al d-nului I. M. Roșu, sub titlul „Din păcatele noastre” m'a făcut să meditez, dacă numai păcatele menționate de d-sa ar încărea conștiința, nu zic a poporului întreg; ci a unora dintre noi, și am ajuns la convingerea, că ne mai îngreunează și alte păcate, destul de grele. Ca unul, care m'am înrolat cu însuflețire sub cutele stindardului »Progresul«, în trecerea mea scurtă prin Banat, am făcut unele constatări dureroase, pe care mă simt dator a le semna. Și cum datoria presei este de a semna orice manifestare, fie în bine, fie în rău, alerg și eu, pentru a desvâli în revista noastră rănile constatate de mine.

De te întâlnești cu unul dintre „intellectualii” noștri, cari stau ca niște sfinxi înaintea ta, și încep să discuți cu ei despre stările sociale, imediat ajungi la convingerea, că ai a face cu trufași, cari nu ști în baza cărui titlu divin, așteaptă proșternarea tuturilor, considerându-se saturați cu pilnia din Nürnberg, deci plini de chintesența intelpciunei. Poporul în sus, poporul în jos,

nu este bun, fiindcă nu se supune orbește unor preținși conducători, cari îi fac cunoștința, măi mult cu toba și cu portărelul. Care dintre această specie de conducători și-a dat silința să se ducă și în zile de sărbătoare, în mijlocul acestei „misera plebs contribuens”, și să-î dovediască prin povește și prin fapte, că împărtășește nevoile poporului?

„Străinul, d-le, e sînguincios, este așa și pe dincolo”, auzi mereu, că ți-se spune. Și cine îl ajută pe străin? Tot acest „intelegent” (vorba cizului Ilie Căprariu). Cu clasa de jos nu se înjosește a sta la un loc, deși din această clasă se trag și „intelligenții” noștri; cu cei din mijloc eară nu, căci nu este la nivelul străinului de cari se servesc. Să fiu mai explicit. În Oravița ca și în alte centre rom. avem comercianți și meșteșugari de-ai noștri. Care dintre conducătorii, cari se pretind, dar nu se impun, consumă articole necesare menajului lor dela acești comercianți? Avem și croitorii cari ar face fala unei capitale, nu numai a unui oraș provincial. Întrebați-ți, care dintre acești „conducători” se înjosec a-și confecționa hainele la dinșii? Și cînd te gîndești Doamne, prin ce metamorfoze au

trecut mulți și dintre ei, îți pui întrebarea: aceștia sînt eroii, cari au să ne ducă la mîntuire? Sînt cărnățari, tîmplari, sculptori, pantofari etc. aproape toate breslele sînt reprezentate în acest centru, și niciunul dintre ei nu sînt încurajați — tocmai de această „intelligență”, deși unii întrec în toate privințele pe ceilalți breslași străini?

Ce să mai zic de muncitorii condeiului? Și aceștia sînt tratați cu un dispreț suveran, de către unii din acești trufași, cari chiar și munca literară o consideră ca desonorantă, ear la onoruri cine se îndesesc? Nesocotitorii, cari vor numai rol conducător.

Dupăcum se constată din aceste exemple, nu poporul, fie din clasa cea de jos, fie din cea mijlocie, — este vinovat că nu putem întrece pe alții cari nici prin măi multă inteligență, nici prin măi mari aptitudini, nu se pot compara cu geniul breslașilor noștri. Noi sîntem superiori în mentalitate. Dece n'am forma un lanț, ale cărui zale să împreune toate treptele societății noastre? Dece n'am propaga solidaritatea absolută, și dece n'am stigmatiza fără îndurare pe aceia, cari ar înfringe concordia și unirea?!

Foiță originală.

**Dr. Dimitrie Hațegan, Simeon Manguica,
Dr. Aurel Maniu, Iosif Novac.**

(Amintiri.)

D. Dr. Mihai Gropșian, inimosul prezident al Casinei noastre și al chorului, de bucurie, că a văzut aceste instituții culturale puse din nou în activitate și adăpostite definitiv în localul „Oravicianei” — mutindu-și Larii și Penații în noul domiciliu, — a conceput idea frumoasă de a impodobi lăcașul acestor reuniuni cu portretele unor fruntași ai noștri, cari au promovat viața socială în acest colț de țeară avînd deosebite merite pentru propășirea poporului românesc în genere.

De astădată s'a făcut începutul cu consecrarea efigiilor a 4 personalități mai marcante dintre valorosii noștri antecesori, cari au dezvoltat activitatea lor binecuvîntată în aretul acesta.

Din partea conducerii am fost designat eu, ca unul, care am măi ramas mărturie de pe vremea activității lor, să le fac panegiric. Să încerc, — dar vă rog să fiți indulgenți Doamnelor și Domnilor, dacă nu voi corespunde așteptării Dvoastre, căci pentru asemenea lucrări se cere tîgnă și răgaz, de care eu unul nu prea am parte; însă fiind noi de noi la „întîlneală” în familie — dacă și numai în contururi fugitive prin deseneuri à la minute imi va succede să zugrăvesc barem

reflecsul unei gloriole în jurul capetelor lor, — primiți de bine.

Întîi să pomënim pe **Dr. Dimitrie Hațegan** (1822 — 1870), al cărui contrefact ne reprezintă un tip suferitor. Suferitor, pentru că de mic mititel gingaș sa ființă a trebuit să percurgă calvarul trudei și al sărăciei, și cînd a ajuns la rang și stare, organismul său șubred numai tăria extraordinară a sufletului său, luminat l-a măi putut ține să nu se destrame.

De naștere din Barbosu, cînd era de școală părinții l-au trimis la Rittberg, ca să învețe un-gureasca; a fost deodată cu Iosif Novac acolo și trebuia să curețe hainele învățătorului și ale conșcolarilor, ca să aibă subzistință. Cu mult necaz, luptînd cu toate neajunsurile, a absolvit liceul și teologia, de unde a trecut apoi la universitatea din Peșta unde, ear numai slugătorind, trăind din grația colegilor săi, și-a putut isprăvi studiile, căștigînd — ceiace era o raritate pe atunci — și titlul de doctor în drept. Închipuiți-vă, ce lipsuri a măi dus sârmanul, că nici lumânare n'avea seara, ci își lua cărțile subsoară și se punea să studieze la lumina electrică de sub arcadele teatrului național din Peșta. Ce contrast izbitor! În lăuntru palatului boier și plutocrați se resfătau pe jilțuri de catifea, gustînd belșugul averii, și afară în vestibul un junelandru român, zgriburind de frig, în haine ruptigoase, se chinue să aple rostul zbuciumărilor dintre ceiace e drept și ceiace nu e drept în lumea aceasta. Practica juridică și-a făcut-o la marele mecenat Em. Gozdsu, ear cînd Gozdsu a fost numit comite suprem al comitatului nos-

tru, și Dimitrie Hațegan, boitarul său, a fost ales unanim de șolgăbirău în Oravița. Pela 1864 însă a renunțat dela acest oficiu și a practicat advocatura.

Renumit jurist (scriptele sale procesuale sînt capdeopere de jurisprudență) și briliant orator, Hațegan era mult apreciat înaintea forurilor; era temut și biruitor în comițiile comitatului Căraș.

În luptele politice electorale și în toate afacerile publice avea bunii campioni pe lingă sine: pe neobositul Iosif Novac și pre genialul medic (earăși un compatriot al nostru) pe Dr. Alexandru Popovici.

Eu m'am simțit fericit, cînd Dr. Hațegan mă-a făcut grația a mă primi în praxă la sine, după un an și cîteva luni însă am plîns la catafalcul său dimpreună cu unica sa fiică orfană, Emilia, acum măritată Dr. Opre, lăsată sub tutoratul d-nului Dr. Atanasie Marinescu, amicul tălului său.

Averea și-a testat-o pentru scopuri culturale, pentru cazul, dacă fiica sa va repasa fără descendenți, special pentru înființarea unui gimnaziu românesc în dieceza Caransebeșului.

Această dispozițiune, prin căsătoria fiicei sale, acum dăruită și cu următorii, s'a alterat ulterior și numai o parte a legatului său se măi administrează la dieceza, dar pentru generozitatea distinsului bărbat, numele său perenal se pomenește la Duminica Tomii în Catadrela din Caransebeș, ca al unui binefăcător al neamului, și în biserica locală an de an se dă seamă despre legatul făcut comunei noastre spre scopuri culturale.

Fac apel deci la „inteligenta“ vizată, a nu se despărți prin apucături, nepotrivite neamului nostru, de masa cea mare, fără care nici ea nu înseamnă nimic; și când roade ciolanele, să se gândiască și la aceia, cari flămînzesc pentru dinșii!

Să ridicăm poporul din starea lui umilă, ceiace se poate numai *prin educație*. Să nu credeți că coborîndu-ne din Olymp, perdem din onoare. Dincontră stîmna noastră va crește, cucit vom ști mai bine să stimăm pe alții. Să ne amestecăm cu toate păturile societății; să arătăm iubire sinceră și „mojicului“ pe care astăzi îl ignorăm, și ne vom convinge, că numai prin *merite reale*, putem să ne impunem mulțimei, care are destul bun simț, a ne pune pe fiecare la locul, care-l merităm!

„*Erare humanum est, perseverare diabolicum*“ zice latinul...

Am ajuns la respîntie; să ne alegem drumul, care ne duce la țel!

(București)

Ilie Bogdanu

Monument lui Gaita!

„Uu popor trăește prin oamenii săi mari“. Axioma aceasta, izvorită din mintea unui mare învățat al nostru, se aplică astăzi foarte nimerit pentru determinarea vitalității unui popor. Astăzi numai acel popor are trainicie, care asimilîndu-se cu modul de gîndire al maimarilor săi, înfiripează toate pornirile și îndemnurile lor bune.

Această sentință are valoare și pentru o parte a întregului, pentru comună.

Un adevărat dar ceresc este ivirea unui povățuitor sincer, care prin desvălirea binelui și adevărului, prin propoveduirea frumosului, sugrumînd înclinările și pornirile perverse, dă direcțiune firească progresului și fericirii sătenilor, care la oameni cum se cade învolvă *recunoștința vecinică a urmașilor*.

Pecit de scurt i-a fost cursul vieții sale publice, pe atît de mare fală ni-a făcut în acele vremuri.

Osămintele sale odihnesc în cimitirul bisericii noastre.

După Dimitrie Hațegan al doilea ne-a părăsit:

Simeon Manguica. (1831—1890), literat, folklorist, membru onorar al Academiei rom.

Fiu de preot din Broșteni, a absolvit teologia și drepturile, și sub absolutism a ocupat catedra de profesor al limbei române la gimnaziul din Timișoara, mai apoi a primit funcția de solgăbirău, și în fine a practicat advocatura în Oravița.

Pentru literatura noastră are meritul a se fi ocupat, în conlucrare cu Dr. At. Marienescu, de mitologia populară. Acestor doi bărbați le revine meritul a fi descoperit mai întîi acest gen al literaturii populare. Îndeosebi s'a ocupat Manguica cu credințele și superstițiunile poporului, ba a trecut chiar la ocultism, fără a se fi dat totuși pradă spiritismului, ce în timpul din urmă s'a respîndit în mare măsură asupra multor minți luminate. Manguica către sfîrșit a devenit foarte bisericos și evlavios.

La obiecțiunile noastre, ale tironilor de pe lingă dînsul, și ale glumețului Traian Miescu, persoană marcantă a vieții noastre publice de pe atunci, cînd trăgeam la îndoială afirmațiunile sale, ne reflecta: „N'ați cetit nimic, nu știți nimic — pricepi-mă...“ cum avea el datina a-și sublinia vorbele.

Firește, că noi nu puteam ceti cît cetia din-

Ticvaniul mare, comuna cea mai lăudată de pe Valea Carașului a ajuns la bunăstare numai prin strădania marelui ei dascăl **Sofrone Gaita**. Acest nemuritor al Ticvaniului, a clădit pe temelia dragostei sale neprihănite, mărețul edificiu al vieții sale de astăzi. Toate fapăturile și îndemnurile lui au pornit din inspirația dragostei ce o avea pentru sătenii lui.

Această dragoste a făurit întrînsul bunăcredința, ce se așează temeinic numai în inimile și gîndurile celor curățîți de orice egoism, de orice interes personal. Din această dragoste a pornit modestia lui rară; repulsiunea lui față de orice fast și onoruri, cari caracterizează mărimea oamenilor. Această dragoste l-a însuflețit și l-a condus la îndeplinirea grelelor sale datorințe. Această dragoste i-a atras deplina încredere a tuturor, dîndu-i autoritate nețermurită, care autoritate, ca conducător devotat al poporului, a folosit-o earăși spre binele poporului.

Cu mic cu mare, tînăr și bătrîn, toți își plecau capul cu drag și cu încredere sfaturilor sale, știind că acele sfaturi isvoresc din inimă curată. Îmbărbătările lui însuflețiau și pe cei îndoelnici.

Caracterul lui nobil a fost în stare să regenereze, pe vremuri, comuna noastră, încît astăzi, cînd în lipsa geniului său, earăși începem a ne rostogoli pe povîrnișul decadenței, — mulți numai pricepem povestea rostului din trecut.

Astăzi Gaita nemaî fiind între noi, — cu înțelepciunea sfatului său, cu încurajarea și îndemnul, cu devotamentul său pentru neam, — astăzi simțim cu durere lipsa marelui nostru învățator.

În strădania unei emulări nesocotite, ce distruge... tabloul măreț al faptelor lui Gaita, astăzi se cufundă mereu... în negura uitării, și numai conturile șterse poate vor mai excita în vre-un răslet, dorul de a reveni... de a continua calea pe drumul arătat de acest luminător al Ticvaniului mare.

În lumea de acum, cînd interesele personale nimicesc cu desevrșire *idealismul*, ce ca un fir roșu ar trebui să străbată prin

sul. Ca pasionat scrutaător, el jertfia mult din timp pentru studiu, avînd pedesupra și o memorie fenomenală. Bătrînelui Gavril Militici (Taica Buți, cum îi ziceam) îi plăcea, la ocaziuni, să se mîne în vorbe cu generile său, mare cărturar, contrazicîndu-i: „Ba c'o fi: al ce mai puțin cetește, mai bine o nimereste!“ Și de multeori Taica Buți, care nu cetia, dar știa bine judeca lucrurile, ne făcea știința și combinațiile noastre de minciună...

Bun societar, Manguica știa totdeauna să potrivească vorba cu cîteo glumă, cîteo anecdotă iriș originală și apucătoare.

Era bun Român și bun vorbitor. În adunări publice, și mai ales în sinoadele și congresele noastre bisericesti, a dus rol de frunte, și în neastîmpăratul său zel pentru progres, adeseori venia în opoziție cu capi bisericești. Nu-i mirare. În fermentația deșteptării de pe atunci, cînd puținii intelectuali, ce îi aveam, toți deopotrivă ardeau de dorul de a vedea cît de curînd cauza noastră dusă la izbîndă!

Să nu credeți că cei bătrîni, înaintașii Dv. au avut mai puțină rîvnă, că au luptat și că doară au jertfit mai puțin decît suferența, căci faptele lor formează fundamentul edificîului, ce muncim să-l ridicăm cu toții spre binele neamului! Firește, că ce s'a băgat în pămînt, se cam dă uitării; așa-i rostul lumii.

Manguica — durere — nevenită vreme, a trebuit să depună pentru totdeauna peana din mînă, pecînd era să continue selecțiunea studiilor sale istorice și limbicte.

toate îndemnurile și faptele noastre, — să luminăm trecutul cu faclia recunoștinței și să prindem din ceața uitării figura măreață a idealistului Gaita, ca din ea să inspirăm gîndiri nouă; din ea să luăm însuflețire pentru îndemnuri mai bune; din ea, să ne luăm pildă... pentru faptele noastre!

Trebue deci eternizat în Ticvani simbolul acestei figuri, care ne-a iubit, care ne-a luminat și întărit.

Și pentruca să depunem tributul nostru pe altarul recunoștinței vecine, — **să ridicăm monument lui Gaita!**

Și pentruca căldura razelor de dragoste, ce va transpira vecinic din acest monument și prin contemplarea faptelor și pildelor simbolizate, — să ne îndrepteze gîndurile și să topiască răul din inimile noastre, spre a ne dezamurți voințele pentru plinirea a tot ce e bun și ce e frumos, **să contribuim cu toții la ridicarea acestui monument!**

Pentru a face începutul colectei, depun la redacția „Progresului“ suma de 20 coroane.

Ticvănianțul

Eată un nou semn al vredniciei Ticvănienților!

Oravița a fost cea dintîi care, prin rostul fruntașului nostru Ilie Trailă, a proslăvit maideunăzi meritele învățătorului Iosif Novac, al cărui portret împodobește astăzi salonul Casinei rom., alături de ceialalți fruntași bănățeni: Dr. Dimitrie Hațeganu, Simeon Manguica și Dr. Aurel Maniu. Ear Ticvaniul mare este ceadintîi comună rurală de pretutîndeni, care s'a gîndit să ridice și o petrică în aemn de recunoștință pentru blîndul ei apostol *Sofrone Gaita!*

Semnălăm cu bucurie această pornire laudabilă în sinul poporului nostru, care începe și el a se dezmetici. Un curent sănătos democratic, care va îndrepta ziua de mine, îl trezește și pe Român, care pîn'acum a nesocotit rolul învățătorului. Bravo!

Sperăm că bravii Ticvănienți nu vor pregeta a-și alcătui un comitet de pregătire. Ear noi, la rîndul nostru, ne vom face și noi datoria față de această întreprindere — mîndră, înălțătoare! (Red.)

Deși era bolnav, fără nădejde de tîmăd, cînd a tipărit colecția studiilor sale, a semnat-o ca volumul I, voind oarecumva să conjure puterile oculte, a-i lungi firul vieții, spre a-și putea încheia opera încă și cu alte volume. O nobilă superstiție avea dînsul, cînd zicea, că Românul cînd își zidește casa, are obiceiul să lase o birnă două neretate la un colț; să lase edificiul neisprăvit, ca un memento, că are să-și continue munca, și Dzeu să-i dea putere și viață să mai adauge la ce a croit.

Dacă mai trăia, interesante lucruri ar mai fi avînd să dea publicității, încă o sumedenie de notițe din istorie și mai ales din filologie. Era încarnat latinist și jurist, încît s'a luat la trîntă cu atletul Cihac în ale limbicteii, încercînd să cuceriască o sută de etimologii romanice dela acesta. Cunoștea toate dialectele din Italia, Spania, și le compara foarte ingenios cu graiul dacoromân.

Păcat de notele și marginalele prețioase, de cari îi erau pline cărțile din biblioteca sa, dăruiată de familie Asociațiunii.

Dumnezeu știe cine și cînd va culege rodul gîndurilor sale.

Dr. Aurel Maniu (1883—1894) al treilea decedat, tot fiu de preot și el, s'a născut în Logoj. A fost de viță nobilă din Ardeal, cu predicatul Rákasd. El însă n'a folosit acest prerogativ. După ce a câștigat gradul academic de doctor în drept pe la 1859 (tezele sale de doctorat au produs admirarea talentului și cunoștințelor sale), numădecît

Italianii sînt frații noștri de sînge.

(Sfîrșit).

De te-ai pune să iai pe rînd toate părțile corpului, uneltele de pe lîngă casă, vitele, pomii, animalele sălbatice, paserile mai cunoscute și adverbale ce exprim acțiunea lor; adiectivele, ce arată calitățile lor, veți avea dovezi palpabile, mai mult decît evidente, că, da, Italianii sînt frații noștri de sînge, și limbele noastre sînt surori...

Etată unele exemple: ochio (ochii), orecchia (ureche), naso (nas) . . . etc. buoi (boi), capra (capră), lupo (lup), orso (urs), cane (cîine), etc.; zappa, (sapa) scure (săcure); olmo (ulm); prugno (prun), melo, pero (măr, păr), etc., mangiare (mîncare; a mîncea), fugge (fuge), face, dice (face, zice) etc. buono (bun), verde, rosso (roș).

Toate aceste cuvinte nu se învață la școală, din cărți, ci acasă pe lîngă vatră; cuvinte cu cari te culci, te scolii și le folosești mereu de dimineața pînă seara; sînt cu un cuvînt dictionarul, cartea țaranului. Așadar trebuie să fie moștenite dela strămoși, dela cari le-au învățat moșii, bunicii, părinții, fii, nepoții, strănepoții ș. a. m. d. pînă cînd va exista neamul românesc și italian.

Dar toate aceste vorbe se înțeleg mai ușor, dacă vom considera persoanele cari le vorbesc în atmosfera aceia, în miile de *datini*, de ocupațiuni, de inclinațiuni, de moravuri, ce formează așaziind elementul de vatră al popoarelor. Limba și datinile formează un lanț gros și puternic, ce ne strînge către Italiani, dar cine le și știe pe toate... De sigur numai, celce a putut petrece cu ochiul toate mișcărilor unui popor anî dearîndul. Eu insumi nu le-am putut urmări, din cetatea în care mă găsesc... Aici nu se vorbește de datini, ci de-o viață cozmopolită și de o modă, ce vine și se schimbă ca și luna cea nouă... Dar totuși una-două le menționez și eu. Cum am zis, Italianca nu teșe; hainele și-le cumpără gata, țăsătura ei e cercată; și bine, poate nu era

a fost numit notar public c. r. în Logoj, mai apoi la începutul erei constituționale a fost protonotar al comitatului Căraș.

La instalația fericitului Emanuil Gozdu de comite suprem al Cărașului, poporul însuflețit i-a dat o serenadă grandioasă, cu care ocaziune Maniu a ținut vorbirea festivă. Atunci am auzit dela dînsul, ce însemnătate are tricolorul românesc: roșul simbolizează jertfa de sînge, ear galbenul și vinăutul (albastru) datorința Românului de a trece prin foc și prin apă.

Ilie Trăilă

(Va urma).

Haz.

Popa către slugă: Măi Ioane, mine de va fi vreme bună, veți merge la fin; ear de va fi ploae, du-te să aduci un car de nuele. Ai înțeles?

Sluga: Înțeles, părinte.

Popa: Atunci mergi de te culcă, că ai să te scolii denoapte.

Înspre dimineața *Popa:* Măi Ioane, mergi și te uită, ce veac e afară!

Ion se scoală somnuros, se uită în sus la cer, apoi vine ear și zice:

Seninele printre stele...

Nu-i de fin nici de nuele!

Se culcă din nou pe priciu și doarme liniștit; ear părintele rămîne cu gura căscată...

Rozmarin

odată țesutul ocupațiunea nobilă și onestă a matroanelor romane? Italianca încă-e voinică; e în stare ca și femeile noastre, să poarte în cap, cum s'ar zice, o casă întregă cu tot cu fundament.

„Polenta“ ce o pregătește Italianca îți vine să-ți lingi buzele după ea, unii țin că ar minți în gust chiar și mămăliga (coleșa) romînelor noastre. Înrudirea acestor două neamuri, o arată însfîrșit și firea, naturelul lor, ce samănă atît de mult. Traiul zgomotos al Italianilor... Ei sînt mereu în stradă ca și ai noștri. Femeile lor stau înaintea ușii cu mic cu mare; acolo coasă, cîrpesc, povestesc și își pregătesc și fiertura. În stradă lucră păpucarul cu calfele și ucenicii; aici iese măsarul cu lucrurile mai mici; așa, că satul îți pare mai mult un tîrg decît sat. Traiul lor, zic zgomotos, familiar și deschis, în care ia parte așaziind tot satul, îți chiamă în minte claca, șezătorile noastre; divanurile bărbaților din unghiurile străzilor și din piață, și turvinul acela binecuvîntat și vecinic, ce-l încep la tot pașul femeile noastre și nici odată nu-l mai isprăvesc.

Însfîrșit și aici în Italia, ca și la noi acasă fîntîna, nu e numai un izvor de apă, ci și un prilej nesecat de fleacuri, de noutăți, de sfaturi muerești.

Dacă privești la Italianii aceștia vorbitori, veseli, glumeți, și atît de deștepți, îți zboară gîndul pe neștiute la tinerii noștri de acasă: plini și ei de același spirit, deschis, și treaz, și condid...

Dacă te-ai învîrtit de două-treiori printre Italiani, te simțești ca și acasă, ești îndemnat și pricepi toate ale lor. Aici, în firea popoarelor, în modul cum simțesc și lucră, aici zace taina neînțeleasă a înrudirii.

Chiar și înafară de limba, atît deasemănătoare, dacă popoarele acestea se atrag, se împrietinesc, să calcă unul după altul, ca și cînd ar fi o familie, e semn, că în firea lor, în sîngele lor stă secretul înrudirii. Natura nu înșală. Deci notele principale, ce formează baza naturelului unei națiuni, fiind comune în poporul nostru și în cel italian, văzînd că limbele lor sînt surori, ca originea lor e dela aceiași mamă, putem repeți cu mîndrie, ce-am arătat și mai sus, că *Italianii sînt frații noștri de sînge.*

(Roma)

Victor Birlea

IGIENĂ.

— Despre locuință. —

de

Dr. Gheorghe Crăiniceanu.

Casele Crișenilor-albi, din Zarand, pe lîngă Deva, sînt pretutinden construite din groși, acoperite cu paie, de comun cu două încăperi, despărțite numai prin niște stîlpi, încît poți trece liber din o odaie în alta. Numai la oameni auți sînt despărțite odăile prin pereți regulați și cu ușă între ele.

Pela Năsăud casele sînt în mare parte de birne, la țeară de gard, lipit cu pămînt galbin cleios, ce se amestecă cu pleavă ori cu paie tăiate mărunt. Temelie nu mai sapă, ci ridică casa deadreptul pe fața pămîntului. Se obicinuește a se face două odăi, și la fiecare se face în fund cite două ferestri, unii fac la țeară și cite patru ferestri, afară de cămară și odaie fac mulți și o tindă. Ușa vine în față către uliță. Adeseori pun în patul de scînduri și pe de lături citeo scîndură și între acestea pun paie, rar strojac (saltea), și acoper patul cu o cergă. Se servesc numai de perină, pentru că au o scîndură și la cap. În case mai avute sînt perini de pene cu chindisuri. Dormirea pe cuptor și pe laiți, ca în Moldova, nu se obicinuește. Earna, cînd e frig, astupă hornul, dar pun seara o oală cu apă în vatră, zicînd

să nu vină satana; în realitate însă ca să țină umezeală. Coșul (ernieu) se numește în unele locuri comarnic în altele ursoaică, și are două borți, de iese fumul ori în sus, ori în pod cînd trebuie să afume cărnurile.

La 1882 scriind în foaia literară „Familia“ un ciclu de articoli de igienă, ziceam cu privire la locuință, că nu e bună nici casa prea mare și locuirea mai ultor familii la un loc, sau neseperarea de vecini, pentru că omul muncitor, ajungînd acasă la familia sa, are trebuință de liniște, de recreare, poate la umbra vreunui arbore din grădina de lîngă casa sa, ear nu a face pace în certele copiilor sau ale soției cu vecinii. Neorînduiala, certele continue, turburările reciproce și demoralizările dela casele pendinte una de alta, nu numai îi strică omului voia de lucru, ci îl și demoralizează și îl înstrăinează dela asemenea casă. Anglia a fost mai norocoasă în privința locuințelor pentru lucrători, și ne arată aceasta un sigur exemplu, anume că în Londra muncitorul își cumpără o casă corespuțătoare necesităților sale, aproape ce prețul cu care muncitorul din Peșta își închiriează pe un singur an locuința sa. (Va urma).

CRONICA.

La Casina rom. a fost Mercuri d. a. o ședință mare, în care s'au discutat multe lucruri de însemnătate pentru — propășirea noastră culturală.

Se zvonește, că încurînd earăși ne vine artistul Z. Bărsanu.

Distinsul profesor din Budapesta Dr. Iosif Siegescu inspecționează, ca mandatar al ministrului de culte, pedagogiul rom. din Caransebeș.

Mine va fi în Oravița rom. alegere de preot, ce sperăm că va decurge în ordine.

Vicenotarul dela județul cerc. din localitate, I. Virányi s'a logodit cu d-șoara *Elisabeta Tenyer*. Felicitări.

În cercul Oraviții și al Stajerlakului au fost aleși pentru congregația Comitatului: prot. Kri-niszky, Hedbavnyi, Keszler și Nickmann.

Ordinațiunea Conzistorului, în chestia inscripțiilor de pe școalele noastre confesionale, trebuie respectată. Impotrivirile nesocotite nu duc la bine.

La Biserica albă a secerat șcarlatina pîn'acum 7 morți, din cele 54 îmbolnăviri.

Alegerea de învățător din Racașdia e protestată; n'a decurs în bună rînduială, ceiace e de regretat în aceste vremuri grele!

La Tievaniul mare au fost omorîți, într'o săptămînă, doi bieți țărani, fiind izbiți din trăsura de cai speriați.

La Căcova la o explozare de cazan, s'au nenorecit doi țărani. Urmările negrijii!

Sfîrșitul foiletonului științific „Evoluția și Creațiunea“ va apare după ce termină conferința d-lui I. Trăilă.

Dintre părerile, care de care mai bizare, asupra „Progresului“ nostru, vom da spicuirii în numerii viitori. De rîndul acesta nu ne îngăduie spațiul.

La Panciova a murit muzicantul Niță Tufiș, ultima odrazlă din o vestită familie de lautari, originară din Ciclova montană.

În urma timpului favorabil, care a înleznit mult munca cîmpului, sămănăturile de toamnă sînt deja terminate.

Poșta Redacțiunii.

Rozmarin. Încurînd.

Don Ramiro. Da. Se poate.

Editor-proprietar: Gheorghe Jianu.

Redactor responsabil: Alexandru Purgariu.

5692 szám tkvi 1907.

Arverési hirdetményi kivonat.

Az oraviczabányai kir. járásbíróóság mint telekkönyvi hatóság közhírré teszi, hogy Plugarul r. t. végrehajthatónak Kerdu Gyorgye és Ion végrehajtást szenvedők elleni 873 kor. 96 fill. tőke tőke követelés és jár. iránti végrehajtási ügyében az oraviczabányai kir. járásbíróóság területén fekvő Agadics községi 8 sz. tjkvben 2/4 részben Kerdu George. 1/4 részben Kerdu Ion adósok és 1/4 részben Kerdu lonnã szül. Adám Mária nem adós társtulajdonos nevéen irt A. I. 204 öi. 8. 1361, 1777, 3054 és 3277 hrsz. alatti birtokból csupán adósok nevéen irt 3/4 résznyi jutalékokra 833 kor. 25 fill. kikiáltási áron, továbbá az A. II. a. 2938 hrsz. alatti egész birtoktestre 61 kor. kikiáltási áron, nem különben a † 626 hrsz. egész részletre 7 kor., a † 823 hrsz. részletre 26 kor., a † 1327 hrsz. részletre 9 kor., † 2450 hrsz. egész részletre 3 kor., a † 990 hrsz. részletre 20 kor., a † 1023 hrsz. szőlőre 24 kor. és † 2045 hrsz. szőlőre 8 kor. kikiáltási áron, továbbá az agadicsi 959 sz. tjkvben Kerdu George nevéen irt 527 hrsz. részletre 28 kor. kikiáltási áron az árverést elrendelte és hogy fentebb megjelölt ingatlanok az **1907. évi december hó 28-ik** napján d. e. 10 órakor Agadics községében megartandó nyilvános árverésen a megállapított kikiáltási áron alul is el fognak adatni.

Árverezni szándékozok tartoznak az ingatlanok becsárának 10%-át vagyis 83 kor. 34 fill., 6 kor. 10 fill., 8 kor. 70 fill., 2 kor. 60 fill., 90 fill., 30 f., 2 k., 2 k. 40 f., 80 f., 2 k. 80 f. készpénzben vagy 1881. évi LX. t.-cz. §-ában jelzett árfolyammal számított és az 1881. évi november hó 1-én 3333. sz. a. kelt igazságügyminiszteri rendelet 8-ik §-ában kijelölt óvadékképes papirban a kiküldött kezéhez bánatpénz gyanánt letenni, vagy annak a bíróságnál előleges elhelyezéséről kiállított szabályszerű elismervényt átszolgáltatni.

Kelt Oraviczabányán a kir. járásbíróóság mint tkvi hatóságnál 1907. évi okt. hó 1. napján.

Kerekes, kir. aljbíró.

Gheorghe Bogdanu

Oravița-rom.

Magazin de articole

de băcănie, coloniale, galanterie, vâpseli, bumbacuri, spiritoase și depozit de făină.

Marfă curată și bună.

Prețuri cinstite. Serviciu cuviincios. Ce se mai cere ca să prospereze un negustor român?

Bunăvoința marelui public românesc!

— A t i t a. —

„PLUGARUL“

societate pe acții din Cacova

dă

6%

și plătește și darea după depuneră.

ANUNȚ.**IULIU SERB**

Magazin de sticlă și porțelan.

Mare depozitde **geamuri și rame pentru icoane.** Primește totfelul de lucrări artificioase cu sticlă, atât la edificiile noi, cât și la ferestri vechi.In boltă nouă, în Oravița (casa lăcătușului Fr. Incze) totfelul de unelte pentru bucătărie, *tăere, pahare, ghiveciuri, icoane* și alte diferite utensilii de casă.

— Serviciu ieftin și prompt. —

De vîndut.

Subscrisul, am 3 vagoane de mohor, 3 de fîn, 10 de tulei și 5 de cucuruz, pe care le vînd

— cu preț moderat. —

Cumpărătorii să se adreseze la

Remus Bortoș

învățător

în Temeskubin.

Aviz!

Am onoare a înștiința mult stimații mei mușterii, că mi-am acvirat deja aproape toată marfa de toamnă, avînd asortiment bogat în postavuri moderne pentru haine, cum și articole de confecție pentru dame, perdele, pînză, cămăși pentru domni, cravate, umbrele și totfelul de alte mărfuri, ce aparțin branșei mele.

Rugînd a mă onora cu comande din magazinul meu, dealtfel bine cunoscut, semnez,

cu distinsă stimă

Rudolf Goldstein.

Cel mai ieftin loc de cumpărat, en gros și in detail.

Cel mai ieftin loc de cumpărat, en gros și in detail.

Covoare în toată marimea.

Aviz!**Eu nu anunț**ce-i de prisos, **cum fac alții**, zicînd, că la ei se capătă marfa cea mai frumoasă, mai bună și mai ieftină etc.**Dimpotrivă eu promit puțin**

și caut să înlinesc mai mult, atât în serviciu solid, cât și în liferarea articolelor de cea mai bună calitate!

Și dece urmez eu așa?**Întîi primesc marfă bună dela izvor. Al doilea mi-am făcut praxa comercială în străinătate.**Am mare depozit în **delicatesuri, brînzuri indigene și din străinătate, șampagner ung.-francez, cognacuri ung.-frnceze!** vinuri ungurești, spaniole, italiene, atât dela slăvină, cât și în butelii.

cu toată stima

Bertalan Saubermann,

Oravița.